

КИБЕР-НАСИЛИЕ

Мария Стоянова Дишкова
Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас

CYBER – VIOLENCE

Maria Stoyanova Dishkova
University „Prof. Dr Asen Zlatarov“, Burgas

Abstract: Cyber-violence is a phenomenon that has many dimensions. Its manifestations are extremely diverse and can affect everyone, regardless of their gender, age, education, social status. Of course, the most common victims of cyber-violence are children, which is due not only to their naivety but also to the lack of sufficient information on adequate behavior. Practice shows that, despite the measures taken, cyber-abusers seem to be one step ahead of security measures. The community also does not demonstrate readiness to deal fully with the problem. There is not a small number of victims of cyberbullying who do not know how to react and whom to turn to in such a case.

Keywords: cyber-violence, cyber-crime, children, computer, Internet.

Кибер-насилието е явление, което има много измерения. Неговите проявления са изключително разнообразни и могат да засегнат всеки, независимо от неговите пол, възраст, образование, обществено положение. Разбира се, най-често жертви на кибер-насилие стават децата, което се дължи не само на тяхната наивност, но и на липсата на достатъчно информация за адекватно онлайн поведение. Практиката показва, че независимо от предприеманите мерки, кибер-насилниците сякаш винаги са една крачка пред мерките за сигурност. Обществото също не демонстрира готовност да се справи изцяло с проблема. Не е малък броят на жертвите на кибер-тормоз, които не знаят как да реагират и към кого да се обърнат в подобен случай. В този смисъл, не може да се твърди, че опазването на децата е отговорност изключително само на родителите. Необходима е координация между действията на всички педагогически субекти, компетентни органи, общество, държава.

Престъпленията с деца в Интернет обикновено се асоциират само с детската порнография. Трябва да се отвори скоба, че този термин не е съвсем точен, защото детската порнография всъщност се случва без желанието и съгласието на детето. Затова е по-удачно да се говори за детска сексуална експлоатация. Това е една от най-тежките форми на престъпления в Интернет, но не е единствената.

В нашето съвремие Интернет е възможност, но и заплаха. Заплаха, която е денонощна. Виртуалното пространство е чудесна възможност за тормоз и/или насилие над съученик, над партньор, над друг. Може да се каже, че Интернет направи училищния тормоз 24-часов.

Основна причина за успеваемостта на измамниците в кибер-пространството е доверчивостта на жертвите. Всеки иска да се възползва от предимствата на новите информационни технологии, но рядко проявява предпазливост във връзка с човека отсреща. Потребителят на съответната Интернет-услуга не винаги се замисля кой наистина е срещу него:

- познат или непознат;
- хейтър на свободна практика;
- несъзнателно обиден от нас;
- педофил;
- член на група за организирана престъпност;
- измамник;
- човек, който се представя за друг;
- човек, откраднал нечия самоличност.

„Източници на организирани кибер-атаки може да са държавни, военни и терористични организации, индустриален шпионаж, кибер-престъпници. Мотивацията варира от икономически ползи до любопитство или хулиганство, демонстриране на надмощие и др. Значителна част от кибер-атаките са престъпления с

цел финансови облаги от различно естество. Кибер-атаки се извършват и с цел тормоз, измама, разпространение на детска порнография, нарушаване на права на интелектуална собственост. По природа те са „асиметрични“ – с малки усилия и инвестиции могат да бъдат нанесени огромни поражения, при това не винаги предсказуеми. Кибер-пространството е привлекателно за престъпниците поради отдалечения достъп, липсата на ефективно правораздаване по отношение на кибер-престъпленията. Улесняващи фактори са:

- анонимността;
- недостатъчните международни регулации;
- неинформираността и небрежността на собствениците на информационни системи и крайните потребители.

Противодействието срещу кибер-престъпността се усложнява от разнообразието на атаки, очаквани поражения и мотивация на хората, извършващи атаките. В последните години действията на кибер-престъпниците са далеч по-изтънчени¹.

„Многообразието от стимули в съвременния свят предоставя възможност на децата за избирателно отношение към източниците на информация, образование, забавление. Предпочитанията им безспорно са насочени към онези от тях, които по най-интригуващ начин предизвикват тяхното любопитство и интерес и в които знанието е поднесено оригинално и достъпно. Това са електронните медии, които всекидневно провокират познавателните детски интереси със своята атрактивност“ [1, стр. 80]. Точно от тези възможности се възползват кибер-насилниците, защото е истина, че онлайн пространството е пълно с деца. Оставени без контрол и приемайки поведението си за безобидно, те лесно се превръщат в жертви.

М. Тодорова разглежда „въвеждането на планшети в детската градина“ като „възможност за широко приложение на медиите в образователния процес“. Авторката допълва, че „използването на уеб-страници, както и самостоятелното им изработване от децата в предучилищна възраст, може да бъде осъществено по всички образователни направления, включително и чужд език. Включвайки подобни дейности, учителят в още по-голяма степен би се превърнал в авторитет за децата, предвид факта, че линията му на поведение би се доближила до детските интереси, желания, инициативи. Подхождайки по този начин, негативно влияние на средствата за масова информация може да бъде трансформирано в позитивно“ [3, стр. 77]. Тук, обаче, трябва да е подчертае, че запознаването на детето с възможностите на информационните технологии е целесъобразно само ако върви ръка за ръка със запознаването с опасностите и рисковете, които крие Интернет-пространството. Т.е. всеки вид обучение, свързано с употребата на дигитални устройства и Интернет трябва да включва правила за безопасното им използване, които да се усвоят трайно от децата.

Оказва се, че съвременното дете е силно сексуализирано. „Сексуализацията е естествен процес, при който младите хора достигат емоционална, психическа и физическа зрялост в интимната сфера. Ранната сексуализация пречи на естественото сексуално съзряване на детето и е свързана с редица проблеми в развитието. За ранна сексуализация говорим, когато момчетата и момичетата са преждевременно изложени на сексуална информация и видимо сексуално поведение, преди да са достигнали психическата и физическата зрялост да осъзнават напълно смисъла и последиците от такова поведение. Ранната сексуализация може да има много форми:

- кукли, изобразяващи наложени популярни модели за привлекателност и еротично въздействие;
- детски игри и филми с еротично или сексуално излъчване;
- детски блузи или тениски с неподходящи картинки или надписи като „Flirt“ (Флиртувай) или „Sexy“ (Секси);
- детски дрехи от прозрачни материи или с големи деколтета;
- гримиране или лакиране на детето в цветове, които са сексуално провокативни и подходящи за зрели жени;
- поставяне на изкуствени мигли или удължители на косата, за да може детето да изглежда сексуално по-атрактивно;
- носене на черно или дантелено бельо или бельо с подплънки, което цели да подчертае сексуалността на детето;
- насърчаване на сексуализирано поведение като флиртуване или заемане на еротични пози;
- снимки и видеоклипове, в които детето заема сексуално предизвикателни пози или които акцентират върху части на тялото на детето, които се смятат за сексуални (като устни, гърди, задни части) и го представят като обект на сексуално желание².

Интернет е чудесна възможност за демонстрация на силно сексуализирано поведение. Проблемът тук е, че детето се чувства в безопасност, защото се намира в дома си. То смята, че пази своята анонимност. Не предполага, че човекът от другата страна на монитора е педофил, друг престъпник, познат или

съученик, който иска да навреди. Всъщност детето не разбира това, докато не стане прекалено късно за реакция по същество, когато трудностите се увеличават, защото вече трябва да съобщи на родителите си, на специалисти. Това е още едно задължително условие за достъп до съвременните информационни технологии – детето да знае, че каквото и да се случи, то трябва да информира възрастен, на който има доверие (родител, учител, полицаи), а не да се срамува и да се опитва само да се справи със ситуацията.

Често децата приемат всичко на игра. „В игрите – съвременни или не, детето формира, развива и проявява своя характер. Обучава се, развива своето въображение, мислене, памет. Встъпвайки в различни роли и изпълнявайки определени правила се учи на дисциплинираност, отговорност, точност, честност, развива се способността му да общува. Игрите имат положително влияние, изграждайки у него умения за бърза адаптация и социализация към заобикалящия свят. Съществува реална опасност обаче, много бързо то да се вплъти в ролята на възрастен и твърде рано да загуби детската си идентичност. Каква ще е насоката и съответно последствията върху детето във възрастта преди постъпване в училище, решават възрастните – родители и учители“ [2, стр. 107]. Интернет не е игра. Поведението във виртуалното пространство има последствия, много от които са сериозни. Ако детето прави това за забавление, без да осъзнава опасността, то отговорността е на възрастните, които трябва да контролират неговото поведение не само онлайн, но и в ежедневието.

„Достъпността на интернет го превръща за подрастващите в обичайна среда за преживявания и социализация: използва се за поддържане на връзка с приятели и познати, за получаване на информация, за учебни цели и т. н. Поради това новите технологии предлагат много нови възможности, особено в областта на общуването и взаимоотношенията, но в същото време проправят път за нови рискове, сред които са злоупотребите и насилието, нараняването на незащитни хора и умишленото увреждане на нечие добро име. Когато подрастващите не притежават нужните умения за правилно боравене с интернет и мобилни телефони, това ги поставя в ситуации, в които е възможно да действат на ръба на закона, а дори и да извършат реални престъпления, както и да станат жертви на нечия пряка или косвена агресия“³.

С всяка снимка, с всяка информация, с всеки коментар, публикувани в Интернет, може да бъде злоупотребено, затова е много важно да се внимава. Разбира се, не само деца могат да се превърнат в жертва на кибер-престъпление. Оказва се, че много възрастни също не са подготвени за адекватно онлайн поведение. Нещо повече, родители и учители не разполагат с достатъчно информация и умения, за да предпазят децата. Тук е мястото на съответните институции за борба с кибер-престъпленията и техните възможности за адекватна превантивна дейност.

Факт е, че вече има много информация за Интернет като реална заплаха и възможностите за реакция в подобни случаи. Факт е, обаче, че все още много деца и възрастни по целия свят стават жертви на кибер-престъпността. Това означава, че нещо липсва или информацията не стига до всеки потребител на информационните технологии. Възможно е да става дума за детско лекомислие, но тук е ролята на педагогическите субекти, които трябва да контролират времето, прекарано пред компютъра и извършваните дейности. Оказва се, че не всички родители и педагози успяват да се справят с тази задача, защото те са представители на едно по-различно поколение и част от тях не са успели да придобият дигиталните умения, характерни за този век. Това налага още по-голяма активност от страна на специализираните служби и компетентните органи и специалисти, които трябва да подпомогнат цялото общество в борбата срещу кибер-престъпността.

References:

1. Todorova, M., Detsata v sveta na animatsiyata. Godishnik na Universitet „Prof. d-r Asen Zlatarov“, Burgas, Bulgaria, 2016, v. XLV (2), str. 80-85.
2. Todorova, M., Mediite i obrazovanietona detsata. Godishnik na Universitet „Prof. d-r Asen Zlatarov“, Burgas, Bulgaria, 2016, v. XLV (2), str. 76-79.
3. Todorova, M., Kompyutarnite igri i obrazovaniето na detsata. Spisanie „Management and education“, Tom XII (3), 2016, str. 107-112.

(Endnotes)

1. Национална стратегия за киберсигурност „Киберустойчива България 2020“, National Cyber Security Strategy „Cyber Resilient Bulgaria 2020“ Republic of Bulgaria – Council of Ministers Sofia, 18 July 2016
2. Internet i rannata seksualizatsiya. Narachnik za preventivna rabota s detsa i mladeji za uchiteli i drugi profesionalisti, available at: www.safenet.bg
3. Online tormozat. Narachnik za uchiteli, razraboten v ramkite na mejdunaroden proekt Tabby, available at: www.safenet.bg